

הגאון הרב יוסף קאפח זצ"ל

סדר המשנה ונוסחתה בפירוש המשנה לרמב"ם*

שאלה

בס"ד ט"ו מנ"א תשנ"ז

לכבוד

הרה"ג ר' יוסף קאפח שליט"א

השלום והברכה לכת"ר.

ברצוני לשאול את כב' הרב שליט"א שאלה בקשר לדברי הרמב"ם בהקדמתו למשנה. בביאור הסדר של מסכתות סדר נשים מסביר שם הרמב"ם כי לאחר מסכתות נדרים ונזיר באה מסכת גיטין ולאחר גיטין באה מסכת סוטה כי גם בה יש צד של גרושין ובסוף באה מסכת קידושין.

ולכאורה סדר זה של נדרים, נזיר, גיטין, סוטה, קידושין, סותר גמרא מפורשת בתחילת מס' סוטה (בדף ב' ע"א) שבה כתוב: "מכדי תנא מנזיר סליק מאי תנא דהא תנא סוטה, כדדבי דתניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה" וכו'. א"כ מבואר במפורש בגמ' שהסדר הנכון הוא כמו זה שלפנינו: נדרים, נזיר, סוטה, גיטין וקידושין. וא"כ שאלתי היא מדוע שינה הרמב"ם מהסדר של הגמרא?

חשבתי שאולי הסתמך הרמב"ם על הסדר של הירושלמי, אך למרות שאמנם הסדר בירושלמי שונה מזה של הבבלי מ"מ גם הוא אינו תואם את זה של הרמב"ם, שכן לפי הירושלמי וכך לפחות ראיתי בדפוס הנפוץ) הסדר הוא: נדרים, נזיר, גיטין, קידושין וסוטה. ברצוני לציין שמצאתי שני מקומות בהם מתייחסים לשאלה זו אך לא מצאתי שם תשובה עליה. המקום הראשון הוא במשניות עם ע"א פירושים – שם במילות הפתיחה ושאניני יודע מי כתבן) למסכת סוטה מובאת השאלה, אך רק ע"מ לשלול בה את הסדר הנ"ל של הרמב"ם וכאמור לא מובאת שם תשובה עליה. כמו"כ מצאתי התייחסות של הג"ר ראובן מרגליות זצ"ל בספרו יסוד המשנה ועריכתה עמ' כ"ו אך גם שם כאמור לא מצאתי תשובה על השאלה.

ע"כ אודה מאד לכב' הרב שליט"א אם ישלח תשובה במעטפה המצ"ב. והנני מאחל לכבוד הרב שליט"א אורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים ויזכהו הקב"ה להמשיך במפעלותיו הכבירים בהארץ כתבי רבותינו הראשונים זיע"א.

בברכה רבה,

1 .....

* הכותרת ומראי המקום נכתבו על ידינו (העורך).

1. הכותב העדיף להישאר בעלום שם.

תשובת הגאון הרב יוסף קאפח זצ"ל

ב"ה י"ז מנ"א תשנ"ז

כבוד הר"ר ..... נ"י

לשאלתך,

לדעתי הרמב"ם לא התחשב כלל בסדר הגמרות ולא בנוסחותיהם ביחס למשנה אלא היה לו נוסח עתיק של המשנה ועליו בנה נוסחתו ופירושו, וזאת העירוני רבות בפייהמ"ש מהדורתו. וכאן ארשום לך חלק שבזכרוני.

- פ' ר' ישמעאל במנחות אינו כבגמ'².

- פ' חלק בסנהדרין אינו כבגמ'³.

- במסכת סוכה הובאה המשנה באהלות עפר "ובטלו" או "בטלו". ראה משנה תורה מהדורתו בסוכה שם שחזרתי איך צריך להיות הנוסח לפי הרמב"ם⁴.

- כל נוסח הגמ' בשבת דף צג שונה לגמרי בנוסח הרמב"ם לפי מסורת הגאונים כפי שבארתי במשנה תורה מהדורתו⁵.

- נוסח המשנה בסוכה אחת גדולה ואחת קטנה⁶ ע"ש בנוסח המשנה מהדורתו וברמב"ם מהדורתו בענין המחצלת.

וכאלה רבות מאד כגון בביצה ואפר כירה מוכן או ושאפר⁷.

וכבר עמדתי פעם לכתוב מאמר על כל אלה ולפרטם אך טרם הרשה הזמן ועוד חזון למועד.

בכבוד רב

יוסף קאפח

-
2. בגמ' פרק ר' ישמעאל הינו הפרק השישי בעוד שבפירוש המשנה הוא הפרק העשירי.
  3. בגמ' פרק חלק הוא הפרק האחד עשר בעוד שבפירוש המשנה פרק חלק הוא הפרק העשירי.
  4. ראה סוכה ד' ע"א וברמב"ם פ"ד מה' סוכה הי"ג. וראה ביאורו של הגר"י קאפח זצ"ל שם.
  5. ראה פ"א מה' שבת הט"ז.
  6. פ"א ממסכת סוכה משנה א', וברמב"ם פ"ה מה' סוכה ה"ו.
  7. ראה משנה בריש ביצה ובגמ' דף ח' ע"א.